

Az ügyvéd elsőbbségi joga.

A Ppé. 18. §-a azon indokból adta meg az ügyvédnek az elsőbbségi jogot, mert a törvény meghozatalakor mindennaposak voltak a panaszok az ügyvéd jogos perköltségekvetelésének kijátszása miatt. E panaszok ma is napirenden vannak, sőt a kijátszások és visszaélések annyira elszaporodtak, hogy az ügyvédek kénytelenek a büntető bírósághoz fordulni költségeik elvonása miatt. Magánjogi és büntetőjogi szempontból egyaránt fontossággal bír tehát annak tisztázása: mi a tartalma az ügyvéd elsőbbségi jogának.

A 38. és 39. számú J. D. szerint az elsőbbségi jog alatt törvényes zálogjog értendő.¹⁾ A Kúria tehát az elsőbbségi jogot azonosítja a törvényes zálogjog intézményével, holott a kettő nem ugyanaz. A törvényes zálogjog rendszerint együtt jár ugyan az elsőbbségi igénnyel,²⁾ de nem mindenkor, mert törvényes zálogjog jelentkezhetik elsőbbségi jog nélkül is.³⁾ Viszont ismerünk magánjogi jogcímen alapuló követeléseket, melyeket nem illet meg törvényes zálogjog,⁴⁾ sőt még egyszerű zálogjog sem fedez, végrehajtás esetén azonban mégis előnyösen elégitendők ki.⁵⁾ A Kúria nyilván abból a téves szemléletből indul ki, hogy az elsőbbség kérdése és általában az elsőbbségi jog *csak zálogjoggal kapcsolatban merülhet fel*, ha tehát a törvény valamely hitelezőnek elsőbbséget ad, akkor őt szükségképpen zálogjog is megilleti.⁶⁾

¹⁾ A 38. J. D. indokolása: „Az anyagi jog szempontjából a törvény rendelkezése az ügyvéd javára szóló és harmadik személyek igényét megelőző törvényes zálogjog.”

²⁾ A gazdasági munkás és segédmunkás, (1899: XLII. t.-c. 14. és 17. §§.) a bérbeadó, (1881: LX. t.-c. 72. és 112. §§.) a bizományos, (K. T. 379. §.) a szállítmányozó, (K. T. 388. §.) a fuvarozó, (K. T. 413. §.) a váltóhitelező, (Vt. 106. §., Végr. t. 115. §.) követelését elsőbbséggel bíró törvényes zálogjog biztosítja.

³⁾ A vagyonátruházási illeték pl. az átruházott ingatlant törvényes zálogjoggal terheli és elsőbbséggel is bír, de e törvényes zálogjog és annak elsőbbsége az időtartam szempontjából élesen szét van választva. Az illeték az elsőbbségi jogot u. i. csak két évig, illetve a két éven belül történő bekebelezés esetén öt évig élvezi, ha azonban a zálogjogot két év után kebelezték be, akkor az illeték, — elvesztve elsőbbségét, — csak a bekebelezés sorrendjében nyerhet kielégítést. (1920: XXXIV. t.-c. 23. §.). Az 1934. október 14-én életbelépett 8900/1934. M. E. rendelet az öt év helyett korlátlan ideig biztosítja a két éven belül bekebelezett illeték elsőbbségét.

⁴⁾ A kereskedelmi szerződéses zálogjog. (K. T. 305. és 306. §§., a Végr. t. 115. §.)

⁵⁾ A Te. 77. §. és a 24.000/1929. I. M. sz. rendelet 15. §-ában felsorolt előnyös tételek; a gazdasági munkaszerződés védelméről szóló 1933: V. t.-c. 5., 6. és 7. §§.-ban említett követelések.

⁶⁾ „Elsőbbség, (prioritát), alatt értjük valamely záloghitelezőnek azt a jogosultságát, amelynél fogva a zálogtárgyból magát más hitelezők előtt elégitelheti ki. Az elsőbbség kérdése tehát több hitelezőt tételez fel ugyanarra a zálogtárgyra vonatkozólag. „Berinkev:”

A Kúria álláspontját helyesnek azért sem tartjuk, mert az elsőbbségi jog nem kizárólag zálogjogi kérdés, az elsőbbségi jog és zálogjog tehát nem feltétlenül korrespondáló fogalmak. Elsőbbségi kérdések merülhetnek fel nemcsak zálogjogok, hanem más idegen dologbeli jogok összeütközésénél is, pl. amikor haszonélvezet és a bekebelezett bérlet rangsora vitás. De az elsőbbségi jog nem szorítkozik kizárólag a dologi jog területére sem, mert az elsőbbség általános jogi fogalom, hisz vele úgyszólván a magánjog minden ágában találkozunk. Döntő fontosságú egyes speciális jogszakokban,⁷⁾ de nem ismeretlen fogalom a társasági és kötelmi jog világában sem. Legismertebb elsőbbségi jogosítványok a társasági jogban az elsőbbségi részvények, a kötelmi jogban pedig az elsőbbségi kötvények. Egyik típusnak sem szűkséggéppen velejárója azonban a dologi biztosíték, (zálogjog). Az elsőbbségi részvényeknél nem is szokásos a jelzálogjogi bekebelezés, az elsőbbségi kötvényeknek biztosítása pedig tisztára a felek megegyezésétől függ, a törvény csak a vasuti- és csatornavállalatok által kibocsájtott elsőbbségi kötvényekre írja elő kötelezőleg a telekkönyvi biztosíték adását.⁸⁾

A törvényes zálogjog hiányából azonban éppenséggel nem következik, hogy az ügyvéd elsőbbségi joga kisebb értékű volna, mint akkor, ha törvényes zálogjog is biztosítaná. Az elsőbbségi jog intézménye magánjogunkban nem lévén ex asse szabályozva, esetenként vizsgálendő: mi az elsőbbségi jog tartalma. Az elsőbbségi jog esetleg magasabb értékű kielégítési lehetőséget foglal magában, mint amit a zálog tud adni. A gazdasági munkaszerződéseken alapuló terményjárandóság-követelések törvényes zálogjog nélkül is előnyös kielégítésre tarthatnak igényt, a gazdálkodó csődjében pedig elkülönítési jogot is élveznek.⁹⁾ A csődbeli elkülönítési jog pedig tudvalevőleg még előnyösebb kielégítést biztosít, mint a szintén külön kielégítésre jogot adó jelzálogjog és ingózálog.¹⁰⁾ A törvény az ügyvédi perköltségkövetelést kétségtelenül kiváltságos kedvezményben kívánta részesíteni, (privilegium exigendi causae), a gyakorlat pedig megadta az önálló végrehajtási jogosultságot és következetesen hangsúlyozza az ügyvéd hozzájárulása nélkül történt elengedések és engedményezések érvénytelenségét.¹¹⁾ A gyakorlat azonban a tör-

Magyar Jogi Lexikon. 306. oldal. az elsőbbségi jog, mint valamely követelés részére akár magánakarattal, akár a törvény által biztosított előny a tekintetben, hogy egy bizonyos követelés, más követelést megelőzően nyerjen a követelés biztosítására szolgáló zálogtárgyból kielégítést." Berinkei: u. o. 309. és köv. oldalak.

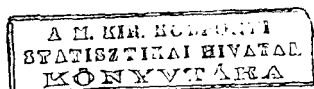
⁷⁾ Szabadalom, védjegy. V. ö.: Beck Salamon: Magyar védjegy-jog: Lajstromozási igény és Előző használat, 131. és köv. oldalak.

⁸⁾ 1868: III. t.-c. 48. §., 1881: LXI. t.-c. 19. §.).

⁹⁾ 1933: V. t.-c. 7. §.

¹⁰⁾ Ez utóbbiaknál nincs birtokkiadási igény, azonfelül a tömegköltségek és tömegtartozások is megelőzik a zálogos hitelezőket. Cst. 53. és 55. §§.

¹¹⁾ Kuria: Pk. V. 6727/1928. P. Dtár XIV. 86.

vényes zálogjog elismerésénél nem ment tovább csak azért, hogy az ellenfél beszámítási jogát megkonstruálhassa. Ezzel hatalmas rést ütött a privilégiumon, a beszámítási jogot pedig a törvényvel szemben bifurkálta. Amíg u. i. a szegényjogon perlekedő fél ellenfele csak egészen szűk keretek között, jelesül kizárólag ugyanabban a perben megállapított költségeit számíthatja be, (Pp. 121. §.), addig a 39. sz. J. E. H. szerint az ellenfél a más jogalaphól eredő és úgy tőke-, mint költségköveteléseit is kompenzálhatja. Amily természetes és magától értetődő azonban az ugyanabban a perben felmerülő költségeknek a bírói compensatiót helyettesítő beszámítási lehetősége, épp oly indokolatlan és igazságtalan, hogy az ügyvéd által úgyszólván kitermelt perköltség kielégítési alapul nyujtassék oda a perrel semmi összefüggésben nem álló ellenkövetelések behajtása céljából.

Beck Salamon kitünő tanulmányában a 39. sz. J. E. H.-ot már egy évtizeddel megelőzően felhívta a figyelmet, hogy az ügyvéd perköltségkövetelését az elsőbbségi jognak törvényes zálogjogként, vagy akár törvényi engedményként való felfogása egyáltalában nem védi meg a leginkább fenyegető veszéllyel, az ellenfél beszámítási jogával szemben.¹²⁾

A törvényes zálogjog konstrukciója amellet, hogy nem nyújt teljes védelmet, még helytelen megoldásokra is vezet. Az ügyvéd u. i. a főkövetelésre és perköltségre rendszerint együttesen és az ügyfele nevében szokta a végrehajtást megkérni. A Kúria joggyakorlata azonban — úgy látszik, — nemcsak az ügyvéd jogának, hanem egyben *kötelességének* is tartja, hogy a perköltségek erejéig a végrehajtást a saját nevében kérje. Erre mutatnak azok a döntések, melyek szerint, ha az ügyvéd a végrehajtást képviseltje nevében már kérte, ezzel elvesztette jogát, hogy azt később a saját nevében kérhesse.¹³⁾ A gyakorlat tehát nem számol azzal az esettel, hogy az ügyvéd és képviseltje között az érdekösszeütközések az első végrehajtás kérése után is felmerülhetnek, és épp ilyenkor lép előtérbe a fokozottabb védelem szüksége. Még sérelmesebb az az álláspont, mely a képviselt nevében kért végrehajtásból azon következményt vonja le, hogy „ezzel az ügyvéd *elállott* a Ppé. 18. §-ában megállapított elsőbbségi jogának gyakorlásától, a végrehajtási jog törlése tehát nem függ az ő hozzájárulásától.”¹⁴⁾ Semmi törvényes alapját és belső indokoltságát nem látjuk ezen felfogásnak. Tul-ságos súlyos sanctió: pusztán eljárásjogi jogosítvány nem-gyakorlásához a legsúlyosabb anyagi jogi következményt fűzni és ezzel a perköltségkövetelést — megfosztva dologi biztosítékától, — teljesen kiszolgáltatni a felek rosszhiszemű összejátásának.

¹²⁾ Rendeltetési javak. 1917. 13., 14. old.

¹³⁾ Pk. V. 7432/1927. Pj. Dt. XIV. 21. és Pk. 127/1930. Pj. Dt. XV. 93.).

¹⁴⁾ Kúria: Pk. V. 727/1931. Pj. Dt. XVI. 132.

A legújabb kutatások eredménye szerint a perköltség viselését régebben büntetésnek, illetve kártérítésnek fogták fel, vagy pedig, mint adminisztratív intézkedést alkalmazták az alaptalan perlekedések megakadályozása céljából. Csak újabban lett uralkodó az az elv, hogy a pervesztes felet magáért a pervesztes tényéért kell marasztalni a költségekben.¹⁵⁾ A Pp. az objectív perköltség-viselés elvét nem fogadta el, mert a 425. §. szerint a perköltségeket csak annyiban hárítja a vesztes félre, amennyiben azok a jog célirányos *érvényesítése és védelme* céljából szükségesek voltak. Ügyvédi képviselő esetén a költségek gerince az ügyvéd kiadása és díja, a törvény tehát ilyenkor az ügyvéd munkáját, illetve munkaeredményét rendeli értékelni. Ebből logikusan az következne, hogy a perköltség sorsa jogerős megítélése után ne fűződjék a főköveteléshez, jogi kapcsolatba egyedül az ügyvéddel kerüljön és kizárólag az ügyvéd vagyonskörébe tartozzék. Ezen nézettel szemben rendszerint a perköltségkövetelés járulékoságát hozzák fel és azt vitatják, hogy a perköltségnek a főkövetelés sorsában kell osztoznia. Akié a főkövetelés, azé a járulékos. Ez a tétel azonban erősen vitatható, mert a perköltség jelentkezik főkövetelés nélkül is, így amidőn az alperes javára ítélnék meg perköltséget.¹⁶⁾ Egyébként a törvény maga sem tekinti járulékosnak a perköltséget a fellebbvitel megengedésének szempontjából. (Te. 24. §.) A perköltség önállósága mellett szól az a szabály is, amely, a főkövetelés privilégiumát (pl. bérbeadó törvényes zálogjogát), a perköltségre már nem terjeszti ki. A perköltség önálló jellege azonban a legelősebben a törvénybe ütköző ügyletekből eredő pereknél mutatkozik. A Kúria több ízben szíjjelválasztotta a tilos ügyletből eredő főkövetelést a perköltségektől és elvileg hangsúlyozta, hogy a jogsegély megtagadása *csak* a tilos ügyletből származtatott *anyagilag jogokra vonatkozik*, de nem szolgálhat indokul, hogy felperes a jogalap nélkül indított perrel okozott költség viselése alól mentesíttessék.¹⁷⁾ Egyébként a perköltség után törvényes késedelmi kamatot megállapító 62. sz. J. D. meghozatalával ez a kérdés is megoldottnak tekinthető. E döntvény indokolásában több ízben világosan hangsúlyozza u. i., hogy a perben érvényesített főkövetelés mellett a megítélt perköltségkövetelést *nem járulékos természetű, hanem önálló követelésnek kell tekinteni*.

A megoldásnak a perköltség önállóságának gondolatából, másrészt abból az elméleti igazságból kell kiindulni, hogy a megítélt perköltség rendeltetése: eljutni az ügyvéd vagyoni szférájába. Beck véleménye szerint a mai jogi kategóriák mel-

¹⁵⁾ Objectív perköltségviselési elv. Dr. Markó Jenő: A perköltség viselésének kérdése. M. J. Sz. 1931. 10.

¹⁶⁾ Kovács: A Pp. magyarázata. 895. old. 11.

¹⁷⁾ P. IV. 1540/1921. Pj. Dt. VII. 4.; Kovács Marcell uralkodó nézetnek tartja szemben a P. IV. 4626/1921. Pj. Dt. VII. 89., P. IV. 6112/1921. Pj. Dt. VIII. 18., P. VIII. 7168/1923. Pj. Dt. 146. sz. határozatokkal, melyek a perköltségek kölcsönös megszüntetését mondták ki. L.: Kovács i. m. 896. o. 23. j. és a Pj. Dt. IX. 146. eset jegyzetét.

lett ez a gondolat és cél csak nehezen valósítható meg.¹⁸⁾ Beck megállapítása a 39. sz. J. E. H. meghozatala óta fokozott jelentőségre emelkedett. De lege lata semmi alapját nem találjuk annak, hogy a törvényhozó az ügyvéd perköltségkövetelését az ellenfél beszámítási jogával kívánta volna korlátozni, sőt a Pp. 121. §-ából ennek épp az ellenkezőjét olvastuk ki. Nem találjuk nyomát a törvényes zálogjognak sem, de a közfelfogás is ellentmondana annak a nézetnek, hogy az ügyvédet a perköltségeken csak a zálogos hitelező jogai illessék meg, vagyis ne álljon jogában és módjában az ellenféllel szemben megítélt perköltségkövetelését pl. engedmény útján értékesíteni.

A törvény többet akart az ügyvédnek adni, mint zálogjogot, csak elmulasztotta szándékát világosan kifejezni. Az új ügyvédi Rendtartásnak kell tehát maradéktalanul érvényre juttatni a perköltségek rendeltetésének gondolatát. Ezt azonban tökéletesen csak az a megoldás biztosítaná, mely elismeri a perköltség közvetlen szerzőmódját és eleget téve az ügyvédség régi óhajának, *törvénybe iktatja, hogy a megítélt perköltség közvetlenül és kizárólag az ügyvédet illeti.*¹⁹⁾ Az ismertebb legislatív előmunkálatok közül egyedül a budapesti Ügyvédi Kamara választmányának Rendtartás Tervezete (79. §.) fogadja el az ú. n. tulajdoni elméletet, mert világosan úgy van szövegezve, hogy a perköltség, vagy más bíróilag megállapított költség „*tulajdonjogilag*” illesse meg az ügyvédet.²⁰⁾ A választmány tervezetét tartjuk ebben a vonatkozásban a legsikerültebbnek és azt a magunk részéről azzal a szabállyal egészítjük ki, hogy a mai helyzettel éppen ellentétben, a saját félnek adnánk elsőbbségi jogot az ügyvédjével szemben netán fennálló visszatérítési igényének biztosítására.

Ifj. Dr. Nagy Dezső.

¹⁸⁾ „Olyan kategóriát, mely minden eshetőséggel szemben ép-bőrrel feltétlen realizáláshoz tudja juttatni a védett érdekét, a dogmatika beveit fegyvertárában nem találni.” Beck i. m. 13. oldal.

¹⁹⁾ Szerző: Tulajdonjog a követeléseken. P. J. 1933.

²⁰⁾ Néhai dr. Nagy Dezső tervezete (73. §.) törvényes zálogjogot és elsőbbségi igényt, Pollák Illés tervezete (111. §.) pedig törvényes zálogjogot és megtartási jogot óhajt adni, amit utóbbi kiegészít azzal, hogy az ügyfél sikkasztást követ el, ha a nála befolyt értéket ki nem adja. Vitéz Péter Aladár tervezete (110. §.) fenntartja a mai konstrukciót és csak az elsőbbségi jog megsértése esetén állapítja meg a saját félnek és az ellenfélnek egyetemleges felelősségét az ügyvéddel szemben. Leopold Elemér az ügyvéd költségigényének védelmét általában akarja kiépíteni (113. §.), hogy a polgári bíróságok költséghatározatai nemcsak a peres felek között, hanem az ügyvéd és a költségek fizetésében elmarasztalt fél között is jogviszonyt állapítsanak meg. Tervezete azonban a szankciókról nem intézkedik.